

Adatbázisok elmélete 4. előadás

Katona Gyula Y.

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Számítástudományi Tsz.

I. B. 137/b

`kiskat@cs.bme.hu`

`http://www.cs.bme.hu/~kiskat`

2005

Megszorítások E/K modellben

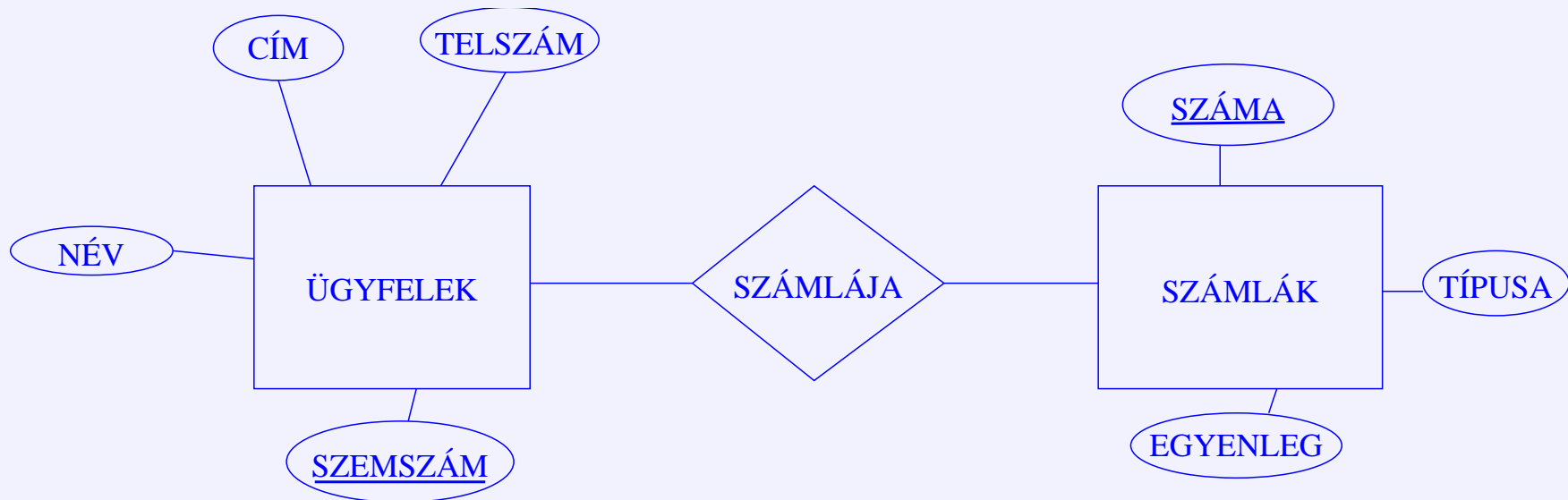
1. *Kulcsok:*

egy kulcsot aláhúzással jelölünk (a kulcsba tartozó attribútumokat aláhúzzuk), a többi kulcsot az ábrán nem lehet jelölni, ezeket szövegesen mellékeljük.

Megszorítások E/K modellben

1. *Kulcsok:*

egy kulcsot aláhúzással jelölünk (a kulcsba tartozó attribútumokat aláhúzzuk), a többi kulcsot az ábrán nem lehet jelölni, ezeket szövegesen mellékeljük.

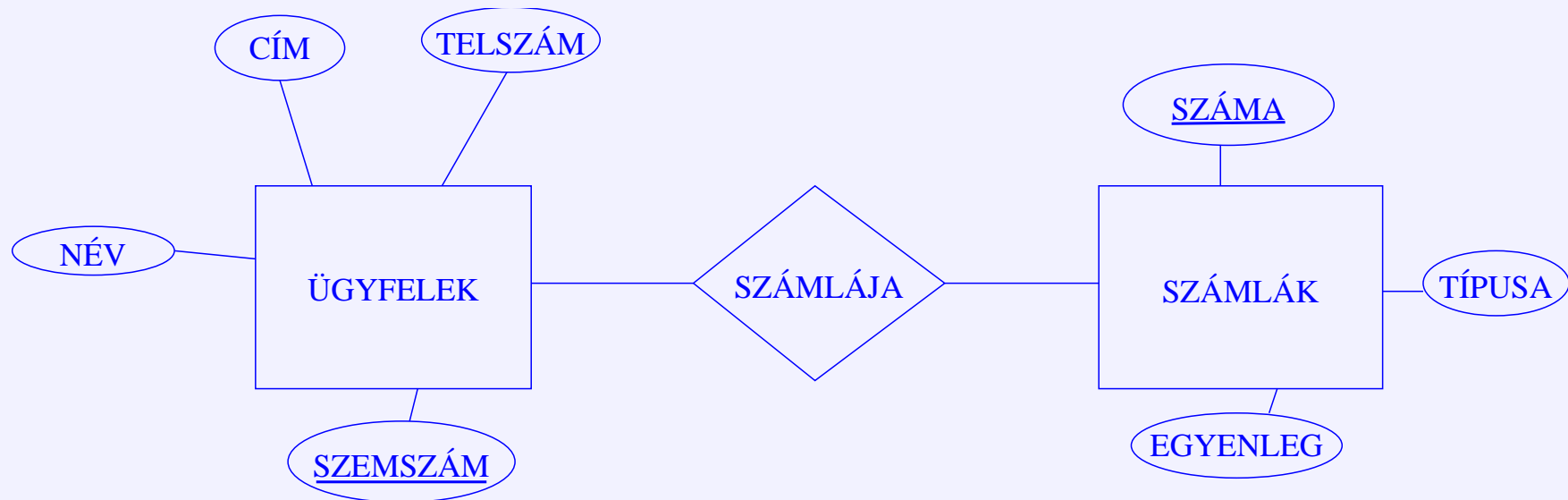
2. *Egyértékűség:*

- egyszerű attribútumok használata \Rightarrow minden attribútum egyértékű az E/K modellben (általában lehet NULL-érték is, ha mégsem, akkor írásban jelezhető)

Megszorítások E/K modellben

1. *Kulcsok:*

egy kulcsot aláhúzással jelölünk (a kulcsba tartozó attribútumokat aláhúzzuk), a többi kulcsot az ábrán nem lehet jelölni, ezeket szövegesen mellékeljük.

2. *Egyértékűség:*

- egyszerű attribútumok használata \Rightarrow minden attribútum egyértékű az E/K modellben (általában lehet NULL-érték is, ha mégsem, akkor írásban jelezhető)
- **kapcsolatnál:** nyilakkal jelezhető, ha valamerre “egy” a kapcsolat

3. *Hivatkozási épség:*

lehet a rajzon jelezni, ha egy kapcsolatnál azt szeretnénk, hogy pontosan egy egyed tartozzon egy kiválasztott egyedhez. Ilyenkor kerek nyilat használunk:

Ebben az esetben minden filmhez pontosan egy stúdiónak kell tartoznia.

3. *Hivatkozási épség:*

lehet a rajzon jelezni, ha egy kapcsolatnál azt szeretnénk, hogy pontosan egy egyed tartozzon egy kiválasztott egyedhez. Ilyenkor kerek nyilat használunk:

Ebben az esetben minden filmhez pontosan egy stúdiónak kell tartoznia.

4. *Értelmezési tartományra vonatkozó megkötések és egyéb megszorítások:*

Értelmezési tartomány: típussal.

3. *Hivatkozási épség:*

lehet a rajzon jelezni, ha egy kapcsolatnál azt szeretnénk, hogy pontosan egy egyed tartozzon egy kiválasztott egyedhez. Ilyenkor kerek nyilat használunk:

Ebben az esetben minden filmhez pontosan egy stúdiónak kell tartoznia.

4. *Értelmezési tartományra vonatkozó megkötések és egyéb megszorítások:*

Értelmezési tartomány: típusal.

Egyéb: kapcsolat fokát lehet itt is korlátozni, pl:

Ekkor egy filmhez 10-nél kevesebb színészt rendelünk.

Gyenge egyedhalmazok

Az E/K modell sajátossága. Egy egyedhalmaz akkor gyenge egyedhalmaz, ha az egyedeit nem azonosítják az attribútumai, csak a kapcsolatokkal együtt. (ODL-nél nincs ez a dolog, mert ott az egyedi OID mindig azonosít.)

Gyenge egyedhalmazok

Az E/K modell sajátossága. Egy egyedhalmaz akkor gyenge egyedhalmaz, ha az egyedeit nem azonosítják az attribútumai, csak a kapcsolatokkal együtt. (ODL-nél nincs ez a dolog, mert ott az egyedi OID mindig azonosít.)

Jelölés: dupla téglalap az egyedhalmaznak és dupla rombusz azoknak a kapcsolatoknak, amiken keresztül megy az azonosítás.

Gyenge egyedhalmazok

Az E/K modell sajátossága. Egy egyedhalmaz akkor gyenge egyedhalmaz, ha az egyedeit nem azonosítják az attribútumai, csak a kapcsolatokkal együtt. (ODL-nél nincs ez a dolog, mert ott az egyedi OID mindig azonosít.)

Jelölés: dupla téglalap az egyedhalmaznak és dupla rombusz azoknak a kapcsolatoknak, amiken keresztül megy az azonosítás.

A gyenge egyedhalmaznál az aláhúzott attribútumok belekerülnek a gyenge egyedhalmaz kulcsába, de még más attribútumok is hozzájönnek ehhez: azok, amik a duplarombuszos kapcsolat(ok) végén álló egyedhalmaz(ok) kulcsai.

Példák:

1. Amikor a többágú kapcsolatot bináriszá írtuk át, akkor olyan egyedhalmaz keletkezik (a kapcsolatból), aminek általában nincs is attribútuma, ezért ennek az egyedhalmaznak az egyedeit csak a kapcsolatokon át lehet azonosítani.

Példák:

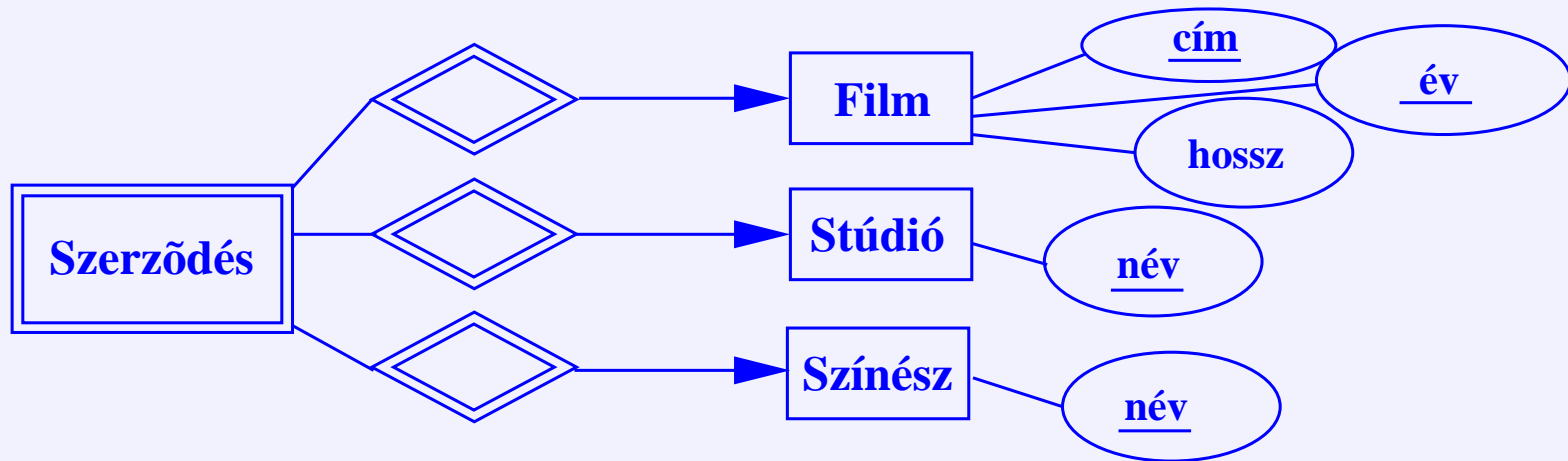
1. Amikor a többágú kapcsolatot bináriszá írtuk át, akkor olyan egyedhalmaz keletkezik (a kapcsolatból), aminek általában nincs is attribútuma, ezért ennek az egyedhalmaznak az egyedeit csak a kapcsolatokon át lehet azonosítani.

A filmes példa esetén a Szerződés egyedhalmaz egyedeit a kapcsolódó egyedhalmazok (Film, Színész, Stúdió) kulcsattribútumai azonosítják: film címe, gyártási éve, színész neve, stúdió neve. Ha ezek adottak, akkor már csak egy szerződés lehet, ami ezekre vonatkozik.

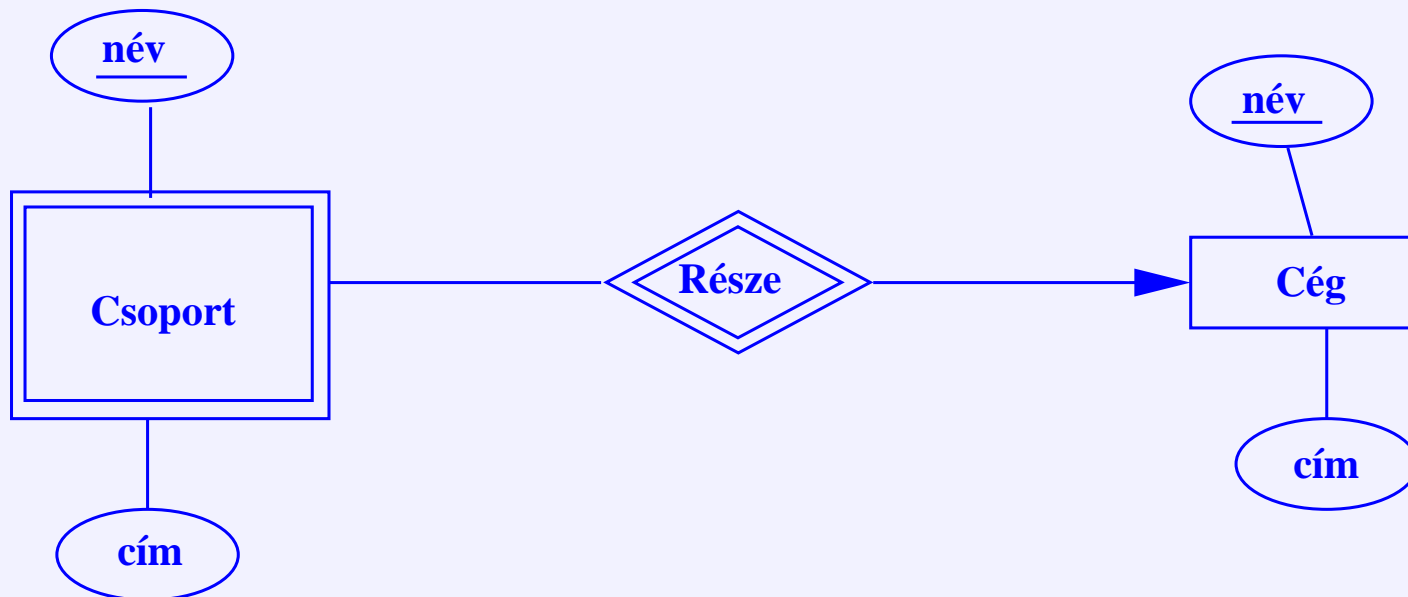
Példák:

1. Amikor a többágú kapcsolatot binárisá írtuk át, akkor olyan egyedhalmaz keletkezik (a kapcsolatból), aminek általában nincs is attribútuma, ezért ennek az egyedhalmaznak az egyedeit csak a kapcsolatokon át lehet azonosítani.

A filmes példa esetén a Szerződés egyedhalmaz egyedeit a kapcsolódó egyedhalmazok (Film, Színész, Stúdió) kulcsattribútumai azonosítják: film címe, gyártási éve, színész neve, stúdió neve. Ha ezek adottak, akkor már csak egy szerződés lehet, ami ezekre vonatkozik.

2. Ebben a példában a csoport neve még önmagában nem kulcs (**sok cégnél lehet pl. HR csoport**), sőt a címmel együtt sem feltétlenül azonosít egy csoportot, de ha a kapcsolaton keresztül a céget is bevesszük az azonosításba, úgy már egyértelmű lesz, hogy melyik csoportról beszélünk.

Követelmények az azonosító kapcsolatra

A gyenge egyedhalmaz kulcsában benne lehetnek saját attribútumai (mint az előbb a Csoport neve) és biztosan vannak benne olyan attribútumok, amiket duplarombuszos kapcsolat(ok)on keresztül szerez.

Követelmények az azonosító kapcsolatra

A gyenge egyedhalmaz kulcsában benne lehetnek saját attribútumai (mint az előbb a Csoport neve) és biztosan vannak benne olyan attribútumok, amiket duplarombuszos kapcsolat(ok)on keresztül szerez.

Követelmények ezekre a kapcsolatokra:

1. Ha az E gyenge egyedhalmaz kulcsattribútumot szerez egy F egyedhalmaztól az R kapcsolaton át, akkor R legyen több-egy E -ből F -be. (Így egy E -belihez egyértelműen tartozik egy F -beli).

Követelmények az azonosító kapcsolatra

A gyenge egyedhalmaz kulcsában benne lehetnek saját attribútumai (mint az előbb a Csoport neve) és biztosan vannak benne olyan attribútumok, amiket duplarombuszos kapcsolat(ok)on keresztül szerez.

Követelmények ezekre a kapcsolatokra:

1. Ha az E gyenge egyedhalmaz kulcsattribútumot szerez egy F egyedhalmaztól az R kapcsolaton át, akkor R legyen több-egy E -ből F -be. (Így egy E -belihez egyértelműen tartozik egy F -beli).
2. Egy attribútum pontosan akkor kerül bele az E gyenge egyedhalmaz kulcsába, ha benne van az F egyedhalmaz kulcsában is.

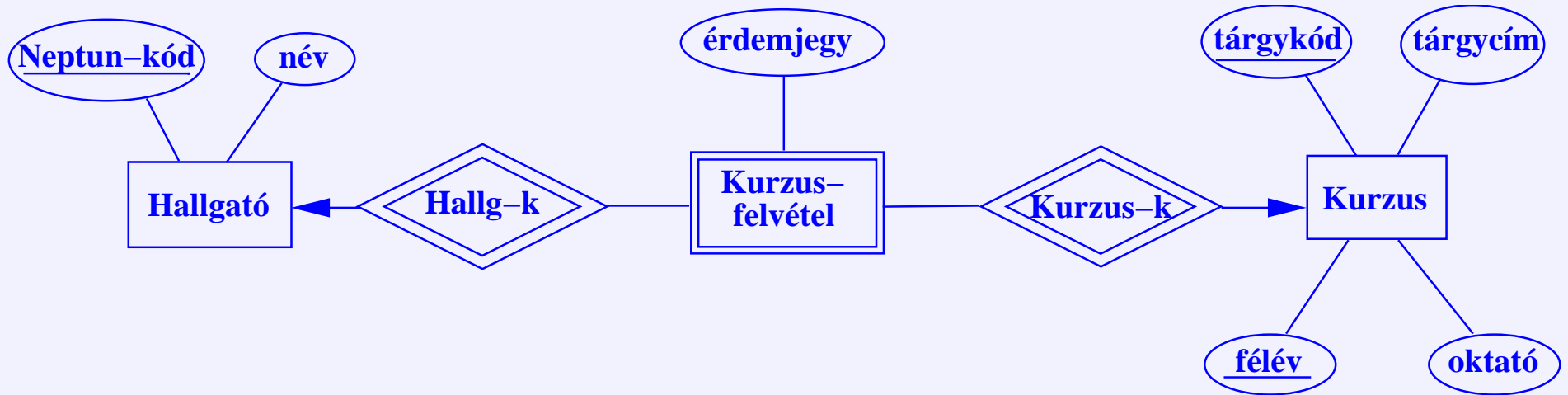
Megjegyzés: természetesen F is lehet gyenge egyedhalmaz.

Példa

Tervezzen E/K diagrammot egy egyetemi nyilvántartáshoz, ahol hallgatókat és az általuk szerzett jegyeket tartjuk nyilván. Vegyünk három egyedhalmazt: **hallgató**, **kurzus**, **kurzusfelvétel** (ez utóbbi kapcsoló egyedhalmaz a hallgatók és kurzusok között, ennél reprezentáljuk a kapott érdemjegyet is). Adjuk meg ezt E/K diagrammal, jelöljük a gyenge egyedhalmazokat és a kulcsokat is.

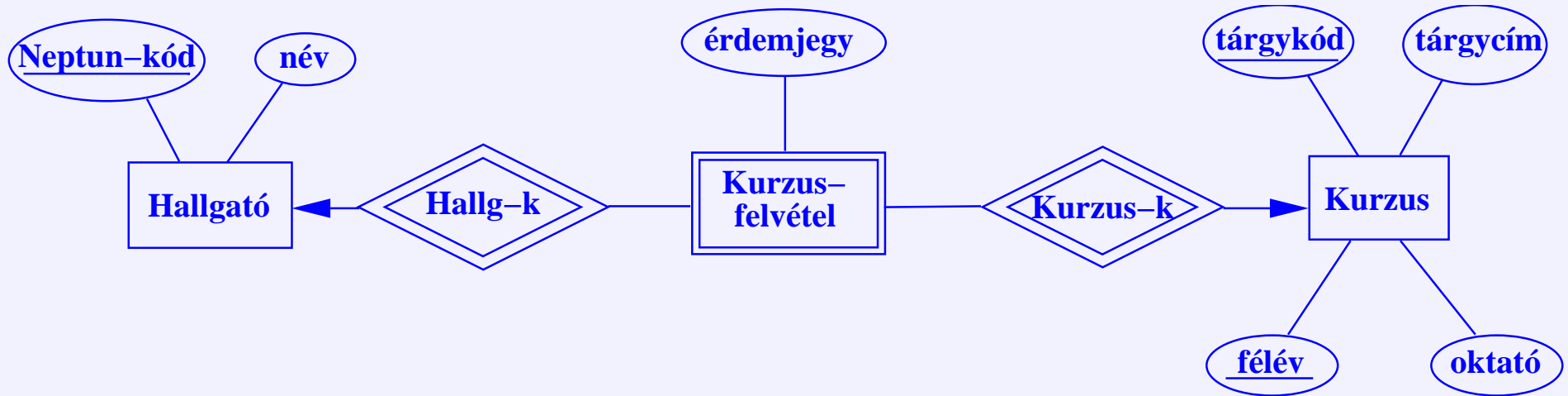
Példa

Tervezzen E/K diagrammot egy egyetemi nyilvántartáshoz, ahol hallgatókat és az általuk szerzett jegyeket tartjuk nyilván. Vegyünk három egyedhalmazt: **hallgató**, **kurzus**, **kurzusfelvétel** (ez utóbbi kapcsoló egyedhalmaz a hallgatók és kurzusok között, ennél reprezentáljuk a kapott érdemjegyet is). Adjuk meg ezt E/K diagrammal, jelöljük a gyenge egyedhalmazokat és a kulcsokat is.

Példa

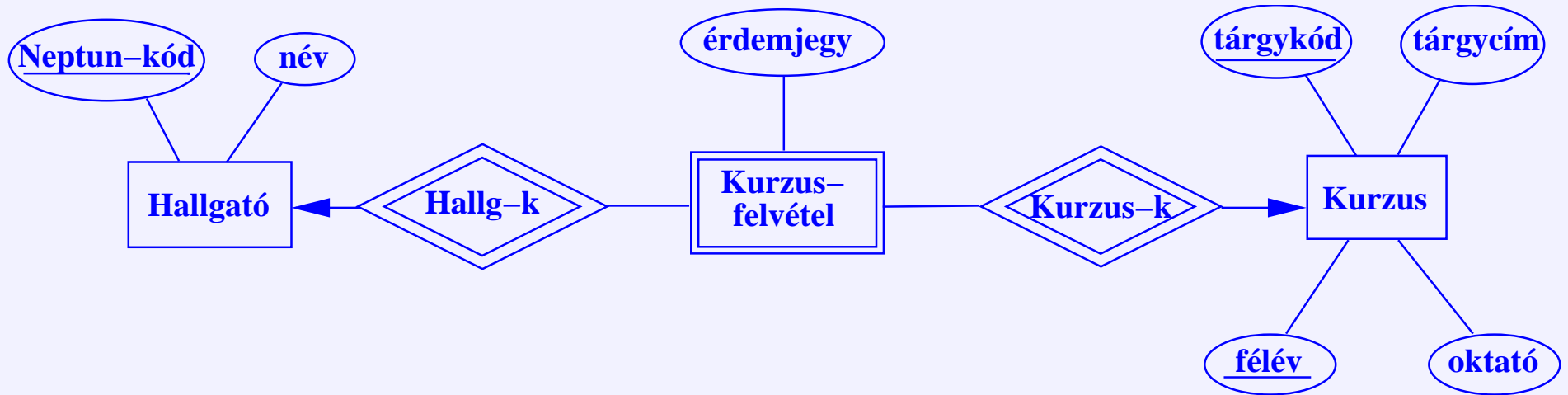
Tervezzon E/K diagrammot egy egyetemi nyilvántartáshoz, ahol hallgatókat és az általuk szerzett jegyeket tartjuk nyilván. Vegyünk három egyedhalmazt: **hallgató**, **kurzus**, **kurzusfelvétel** (ez utóbbi kapcsoló egyedhalmaz a hallgatók és kurzusok között, ennél reprezentáljuk a kapott érdemjegyet is). Adjuk meg ezt E/K diagrammal, jelöljük a gyenge egyedhalmazokat és a kulcsokat is.

Döntsük el, hogy az érdemjegy része-e a kurzusfelvételt reprezentáló egyedhalmaz kulcsának?

Példa

Tervezzon E/K diagrammot egy egyetemi nyilvántartáshoz, ahol hallgatókat és az általuk szerzett jegyeket tartjuk nyilván. Vegyünk három egyedhalmazt: **hallgató**, **kurzus**, **kurzusfelvétel** (ez utóbbi kapcsoló egyedhalmaz a hallgatók és kurzusok között, ennél reprezentáljuk a kapott érdemjegyet is). Adjuk meg ezt E/K diagrammal, jelöljük a gyenge egyedhalmazokat és a kulcsokat is.

Döntsük el, hogy az érdemjegy része-e a kurzusfelvételt reprezentáló egyedhalmaz kulcsának?

Az érdemjegy nem része a kurzusfelvétel egyedhalmaz kulcsának, ezen egyedhalmaz kulcsa a két kapcsolaton keresztül jön: a hallgatótól a neptun-kód, a tárgytól meg a tárgykód és a félév.

Példa

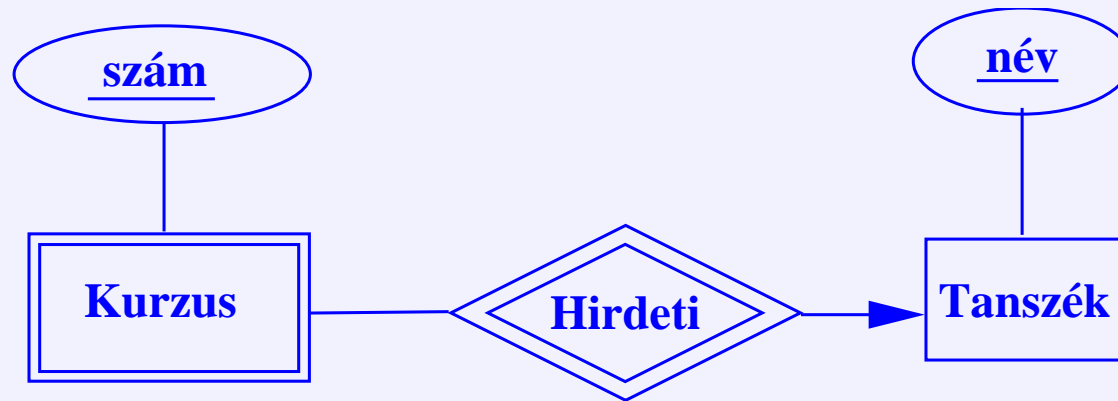
Tervezzen E/K diagrammot a következőre és jelölje a rajzon a kulcsokat és a gyenge egyedhalmazokat:

Egyedhalmazok: **Kurzusok**, **Tanszékek**. Egy kurzust egy tanszék hirdet meg, de azt csak egy számmal azonosítja. Különböző tanszékek adhatják ugyanazt a számot a kurzusuknak, de egy tanszék tárgyai mind különböző számot kapnak.

Példa

Tervezzen E/K diagrammot a következőre és jelölje a rajzon a kulcsokat és a gyenge egyedhalmazokat:

Egyedhalmazok: **Kurzusok**, **Tanszékek**. Egy kurzust egy tanszék hirdet meg, de azt csak egy számmal azonosítja. Különböző tanszékek adhatják ugyanazt a számot a kurzusuknak, de egy tanszék tárgyai mind különböző számot kapnak.

Példa

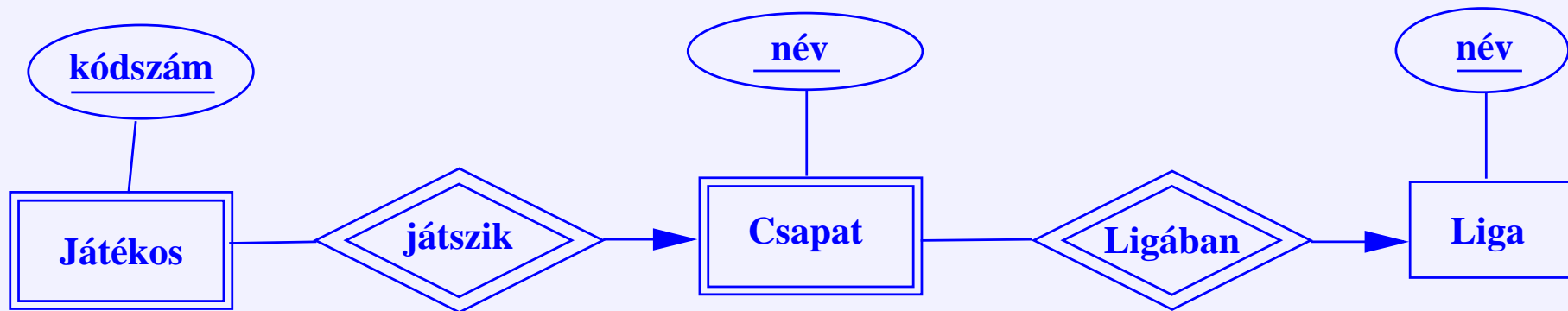
Tervezzen E/K diagrammot a következőre és jelölje a rajzon a kulcsokat és a gyenge egyedhalmazokat:

Egyedhalmazok: Ligák, Csapatok, Játékosok. A Ligák nevei egyediek, a Csapatoké egy ligán belül különbözik, de különböző ligán belül lehetnek azonos nevű csapatok. Egy csapaton belül nincsenek azonos kódszámú játékosok, de különböző csapatokban lehetnek ilyenek.

Példa

Tervezzen E/K diagrammot a következőre és jelölje a rajzon a kulcsokat és a gyenge egyedhalmazokat:

Egyedhalmazok: **Ligák**, **Csapatok**, **Játékosok**. A Ligák nevei egyediek, a Csapatoké egy ligán belül különbözik, de különböző ligán belül lehetnek azonos nevű csapatok. Egy csapaton belül nincsenek azonos kódszámú játékosok, de különböző csapatokban lehetnek ilyenek.

Miért vannak gyenge egyedhalmazok?

- Maguktól keletkeznek, amikor többágú kapcsolatot írunk át binárissá.

Miért vannak gyenge egyedhalmazok?

- Maguktól keletkeznek, amikor többágú kapcsolatot írunk át binárissá.
- A redundancia elkerülése céljából. (Minek a cég nevét minden csoportnál külön felvenni, elég ha egyszer felírjuk és a kapcsolatból derítjük ki.)

Miért vannak gyenge egyedhalmazok?

- Maguktól keletkeznek, amikor többágú kapcsolatot írunk át binárisá.
- A redundancia elkerülése céljából. (Minek a cég nevét minden csoportnál külön felvenni, elég ha egyszer felírjuk és a kapcsolatból derítjük ki.)

A redundancia elkerülése nem csak az E/K modellben fontos, ez minden megközelítésben lényeges, hisz a redundancia bajok forrása.

Miért vannak gyenge egyedhalmazok?

- Maguktól keletkeznek, amikor többágú kapcsolatot írunk át binárisá.
- A redundancia elkerülése céljából. (Minek a cég nevét minden csoportnál külön felvenni, elég ha egyszer felírjuk és a kapcsolatból derítjük ki.)

A redundancia elkerülése nem csak az E/K modellben fontos, ez minden megközelítésben lényeges, hisz a redundancia bajok forrása.

- Nehéz konzisztens állapotban tartani a DB-t, ha ugyanaz az infó ezer helyen van beírva.

Miért vannak gyenge egyedhalmazok?

- Maguktól keletkeznek, amikor többágú kapcsolatot írunk át binárisá.
- A redundancia elkerülése céljából. (Minek a cég nevét minden csoportnál külön felvenni, elég ha egyszer felírjuk és a kapcsolatból derítjük ki.)

A redundancia elkerülése nem csak az E/K modellben fontos, ez minden megközelítésben lényeges, hisz a redundancia bajok forrása.

- Nehéz konzisztens állapotban tartani a DB-t, ha ugyanaz az infó ezer helyen van beírva.
- Nem lesz elég egyszerű a séma, nehéz lesz átlátni, hogy mi az ami ugyanaz, csak sokszor tároljuk és mi valóban más infó.

Miért vannak gyenge egyedhalmazok?

- Maguktól keletkeznek, amikor többágú kapcsolatot írunk át binárisá.
- A redundancia elkerülése céljából. (Minek a cég nevét minden csoportnál külön felvenni, elég ha egyszer felírjuk és a kapcsolatból derítjük ki.)

A redundancia elkerülése nem csak az E/K modellben fontos, ez minden megközelítésben lényeges, hisz a redundancia bajok forrása.

- Nehéz konzisztens állapotban tartani a DB-t, ha ugyanaz az infó ezer helyen van beírva.
- Nem lesz elég egyszerű a séma, nehéz lesz átlátni, hogy mi az ami ugyanaz, csak sokszor tároljuk és mi valóban más infó.
- Helyprobléma (ez egyre kevésbé van).

Miért vannak gyenge egyedhalmazok?

- Maguktól keletkeznek, amikor többágú kapcsolatot írunk át binárisá.
- A redundancia elkerülése céljából. (Minek a cég nevét minden csoportnál külön felvenni, elég ha egyszer felírjuk és a kapcsolatból derítjük ki.)

A redundancia elkerülése nem csak az E/K modellben fontos, ez minden megközelítésben lényeges, hisz a redundancia bajok forrása.

- Nehéz konzisztens állapotban tartani a DB-t, ha ugyanaz az infó ezer helyen van beírva.
- Nem lesz elég egyszerű a séma, nehéz lesz átlátni, hogy mi az ami ugyanaz, csak sokszor tároljuk és mi valóban más infó.
- Helyprobléma (ez egyre kevésbé van).

Ezek miatt törekszünk a redundancia kiküszöbölésére, de persze nem kell mindent kiirtani, hisz a világ is redundáns.

Tervezési alapelvek

1. *Valóság-hű modellezés*: megragadni a lényegét, megfelelő adatelemeket választani, megfelelő kapcsolatokat (természetesek legyenek, de néha kellenek mesterséges, technikai egyedhalmazok, osztályok is).

Tervezési alapelvek

1. **Valóság-hű modellezés:** megragadni a lényegét, megfelelő adatelemeket választani, megfelelő kapcsolatokat (természetesek legyenek, de néha kellenek mesterséges, technikai egyedhalmazok, osztályok is).
2. **Redundancia kerülése:** észszerű mértékben. Ezt majd a relációs modell nagyon jól megoldja, de azért már a tervezéskor is jó erre figyelni.

Tervezési alapelvek

1. **Valóság-hű modellezés:** megragadni a lényegét, megfelelő adatelemeket választani, megfelelő kapcsolatokat (természetesek legyenek, de néha kellenek mesterséges, technikai egyedhalmazok, osztályok is).
2. **Redundancia kerülése:** észszerű mértékben. Ezt majd a relációs modell nagyon jól megoldja, de azért már a tervezéskor is jó erre figyelni.
3. **Egyszerűség:** csak az legyen a sémában, aminek lennie kell, minél egyszerűbb szerkezetben.

Tervezési alapelvek

1. **Valóság-hű modellezés:** megragadni a lényegét, megfelelő adatelemeket választani, megfelelő kapcsolatokat (természetesek legyenek, de néha kellene mesterséges, technikai egyedhalmazok, osztályok is).
2. **Redundancia kerülése:** észszerű mértékben. Ezt majd a relációs modell nagyon jól megoldja, de azért már a tervezéskor is jó erre figyelni.
3. **Egyszerűség:** csak az legyen a sémában, aminek lennie kell, minél egyszerűbb szerkezetben.
4. **Megfelelő (típusú, összetettségű) adatelemek választása:** jól döntsünk, hogy mi legyen attribútum, mi inkább kapcsolat, illetve esetleg külön osztály/egyedhalmaz. Az attribútumot egyszerűbb implementálni, de néha átláthatóbb egy külön egyedhalmaz.

Tervezési alapelvek

1. **Valóság-hű modellezés:** megragadni a lényegét, megfelelő adatelemeket választani, megfelelő kapcsolatokat (természetesek legyenek, de néha kellnek mesterséges, technikai egyedhalmazok, osztályok is).
2. **Redundancia kerülése:** észszerű mértékben. Ezt majd a relációs modell nagyon jól megoldja, de azért már a tervezéskor is jó erre figyelni.
3. **Egyszerűség:** csak az legyen a sémában, aminek lennie kell, minél egyszerűbb szerkezetben.
4. **Megfelelő (típusú, összetettségű) adatelemek választása:** jól döntsünk, hogy mi legyen attribútum, mi inkább kapcsolat, illetve esetleg külön osztály/egyedhalmaz. Az attribútumot egyszerűbb implementálni, de néha átláthatóbb egy külön egyedhalmaz.

Általános elvek:

- ha egy egyedhalmaznak csak egy attribútuma lenne \implies nem érdemes külön venni, ha összetettebb, akkor legyen külön.

Tervezési alapelvek

1. **Valóság-hű modellezés:** megragadni a lényegét, megfelelő adatelemeket választani, megfelelő kapcsolatokat (természetesek legyenek, de néha kellene mesterséges, technikai egyedhalmazok, osztályok is).
2. **Redundancia kerülése:** észszerű mértékben. Ezt majd a relációs modell nagyon jól megoldja, de azért már a tervezéskor is jó erre figyelni.
3. **Egyszerűség:** csak az legyen a sémában, aminek lennie kell, minél egyszerűbb szerkezetben.
4. **Megfelelő (típusú, összetettségű) adatelemek választása:** jól döntsünk, hogy mi legyen attribútum, mi inkább kapcsolat, illetve esetleg külön osztály/egyedhalmaz. Az attribútumot egyszerűbb implementálni, de néha átláthatóbb egy külön egyedhalmaz.

Általános elvek:

- ha egy egyedhalmaznak csak egy attribútuma lenne \implies nem érdemes külön venni, ha összetettebb, akkor legyen külön.
- ha egy infót magában nem akarunk megőrizni, csak valamihez kapcsoltn \implies lehet csak attribútum (pl. ha a stúdiók csak annyiban érdekelnek minket, hogy melyik filmet ki gyártja, akkor nem kell külön Stúdió egyedhalmaz)

Tervezési alapelvek

1. **Valóság-hű modellezés:** megragadni a lényegét, megfelelő adatelemeket választani, megfelelő kapcsolatokat (természetesek legyenek, de néha kellene mesterséges, technikai egyedhalmazok, osztályok is).
2. **Redundancia kerülése:** észszerű mértékben. Ezt majd a relációs modell nagyon jól megoldja, de azért már a tervezéskor is jó erre figyelni.
3. **Egyszerűség:** csak az legyen a sémában, aminek lennie kell, minél egyszerűbb szerkezetben.
4. **Megfelelő (típusú, összetettségű) adatelemek választása:** jól döntsünk, hogy mi legyen attribútum, mi inkább kapcsolat, illetve esetleg külön osztály/egyedhalmaz. Az attribútumot egyszerűbb implementálni, de néha átláthatóbb egy külön egyedhalmaz.

Általános elvek:

- ha egy egyedhalmaznak csak egy attribútuma lenne \implies nem érdemes külön venni, ha összetettebb, akkor legyen külön.
- ha egy infót magában nem akarunk megőrizni, csak valamihez kapcsoltn \implies lehet csak attribútum (pl. ha a stúdiók csak annyiban érdekelnek minket, hogy melyik filmet ki gyártja, akkor nem kell külön Stúdió egyedhalmaz)

Ez mind a modellezéskor dől el, aszerint, hogy milyen sémát akarunk.

Régebbi adatmodellek

- *Hálós adatmodell*: szemléletében hasonlít az objektumosra, de itt sokkal jobban közelíti a terv a fizikai megvalósítást (pl. az attribútumok megadásánál rögtön rendelkezünk a tárolás módjáról is). Lekérdezés, módosítás csak a tárolás pontos ismeretében lehetséges ⇒ **nehézkesebb mint a relációs modell használata.**

Régebbi adatmodellek

- *Hálós adatmodell*: szemléletében hasonlít az objektumosra, de itt sokkal jobban közelíti a terv a fizikai megvalósítást (pl. az attribútumok megadásánál rögtön rendelkezünk a tárolás módjáról is). Lekérdezés, módosítás csak a tárolás pontos ismeretében lehetséges ⇒ nehezkesebb mint a relációs modell használata.
- *Hierarchikus adatmodell*: az első, korai rendszerek hierarchikussága miatt szervesen alakult ki. Akkor jó, ha az adatok, vagy a tárolás hierarchikus szerkezetű. Itt is ismerni kell a fizikai megvalósítást a kérdéshez/módosításhoz.

Relációs adatmodell

Jelenleg ez a legelterjedtebb, szinte minden DBMS ezen az elven működik.

Ennek okai:

- jól lehet benne modellezni, a modell után pedig könnyű a konkrét sémát megvalósítani

Relációs adatmodell

Jelenleg ez a legelterjedtebb, szinte minden DBMS ezen az elven működik.

Ennek okai:

- jól lehet benne modellezni, a modell után pedig könnyű a konkrét sémát megvalósítani
- nem kell ismerni a fizikai megvalósítást a lekérdezéshez, módosításhoz

Relációs adatmodell

Jelenleg ez a legelterjedtebb, szinte minden DBMS ezen az elven működik.

Ennek okai:

- jól lehet benne modellezni, a modell után pedig könnyű a konkrét sémát megvalósítani
- nem kell ismerni a fizikai megvalósítást a lekérdezéshez, módosításhoz
- a logikai tervezésnek nagy, szép matematikai eszköztára van, ami segíti az egyszerű séma létrehozását

Relációs adatmodell

Mit fogunk róla tanulni?

Relációs adatmodell

Mit fogunk róla tanulni?

1. **elvi keret** (alapfogalmak, alapműveletek)

Relációs adatmodell

Mit fogunk róla tanulni?

1. **elvi keret** (alapfogalmak, alpműveletek)
2. **konkrét nyelvek** (ISBL, QBE, QUELL, SQL, sémadefinícióra, adatmódosításra és lekérdezésre)

Relációs adatmodell

Mit fogunk róla tanulni?

1. **elvi keret** (alapfogalmak, alapműveletek)
2. **konkrét nyelvek** (ISBL, QBE, QUELL, SQL, sémadefinícióra, adatmódosításra és lekérdezésre)
3. **tervezés** (minél jobb séma kialakítása, matematikai elmélet)

Relációs adatmodell

Mit fogunk róla tanulni?

1. **elvi keret** (alapfogalmak, alpműveletek)
2. **konkrét nyelvek** (ISBL, QBE, QUELL, SQL, sémadefinícióra, adatmódosításra és lekérdezésre)
3. **tervezés** (minél jobb séma kialakítása, matematikai elmélet)

Egyetlen alapfogalom (nincs külön egyedhalmaz és kapcsolat): **reláció**.

A reláció definíciója

1. Gondolhatunk rá úgy, mint egy síkbeli táblázatra:

R_1	A_1	A_2
	1	y
	1	z
	3	y

R_2	A_1	A_2
	2	y
	1	z

Itt R_1 a reláció neve, A_1 és A_2 az attribútumok nevei, a sorok pedig a reláció elemei. Az oszlopokban levő értékek az attribútumokhoz tartozó értékészletből kerülnek ki.

2. Tekinthejtük egy Descartes-szorzat részhalmazának is a relációt:

A_1, A_2, \dots, A_n tetszőleges halmazok (attribútumok)

$$R \subseteq A_1 \times \dots \times A_n$$

\Rightarrow Minden sor csak egyszer szerepel

2. Tekinthejtük egy Descartes-szorzat részhalmazának is a relációt:

A_1, A_2, \dots, A_n tetszőleges halmazok (attribútumok)

$$R \subseteq A_1 \times \dots \times A_n$$

⇒ Minden sor csak egyszer szerepel

⇒ a sorok sorrendje lényegtelen.

2. Tekinthejtük egy Descartes-szorzat részalmazának is a relációt:

A_1, A_2, \dots, A_n tetszőleges halmazok (attribútumok)

$$R \subseteq A_1 \times \dots \times A_n$$

⇒ Minden sor csak egyszer szerepel

⇒ a sorok sorrendje lényegtelen.

Példa: $A_1 = \{1, 2, 3\}, A_2 = \{x, y, z\}$

2. Tekinthejtük egy Descartes-szorzat részalmazának is a relációt:

A_1, A_2, \dots, A_n tetszőleges halmazok (attribútumok)

$$R \subseteq A_1 \times \dots \times A_n$$

\Rightarrow Minden sor csak egyszer szerepel

\Rightarrow a sorok sorrendje lényegtelen.

Példa: $A_1 = \{1, 2, 3\}, A_2 = \{x, y, z\}$

$R_1 = \{\{1, y\}, \{1, z\}, \{3, z\}\}$

2. Tekinthejtük egy Descartes-szorzat részalmazának is a relációt:

A_1, A_2, \dots, A_n tetszőleges halmazok (attribútumok)

$$R \subseteq A_1 \times \dots \times A_n$$

⇒ Minden sor csak egyszer szerepel

⇒ a sorok sorrendje lényegtelen.

Példa: $A_1 = \{1, 2, 3\}, A_2 = \{x, y, z\}$

$R_1 = \{\{1, y\}, \{1, z\}, \{3, z\}\}$

$R_2 = \{\{2, y\}, \{1, z\}\}$

2. Tekinthejtük egy Descartes-szorzat részalmazának is a relációt:

A_1, A_2, \dots, A_n tetszőleges halmazok (attribútumok)

$$R \subseteq A_1 \times \dots \times A_n$$

⇒ Minden sor csak egyszer szerepel

⇒ a sorok sorrendje lényegtelen.

Példa: $A_1 = \{1, 2, 3\}, A_2 = \{x, y, z\}$

$R_1 = \{\{1, y\}, \{1, z\}, \{3, z\}\}$

$R_2 = \{\{2, y\}, \{1, z\}\}$

De R elemeit tekinthejtük halmazoknak is, nem rendezett n -eseknek.

2. Tekinthejtük egy Descartes-szorzat részalmazának is a relációt:

A_1, A_2, \dots, A_n tetszőleges halmazok (attribútumok)

$$R \subseteq A_1 \times \dots \times A_n$$

⇒ Minden sor csak egyszer szerepel

⇒ a sorok sorrendje lényegtelen.

Példa: $A_1 = \{1, 2, 3\}, A_2 = \{x, y, z\}$

$R_1 = \{\{1, y\}, \{1, z\}, \{3, z\}\}$

$R_2 = \{\{2, y\}, \{1, z\}\}$

De R elemeit tekinthejtük halmazoknak is, nem rendezett n -eseknek.

Ekkor az attribútumok sorrendje is mindegy.

3. Gondolhatunk egy relációra úgy is, mint függvények halmazára:

Definíció. Egy sor = egy függvény: $s : \{\text{attribútumok}\} \rightarrow \{\text{attr. értékkészlete}\}$

3. Gondolhatunk egy relációra úgy is, mint függvények halmazára:

Definíció. Egy sor = egy függvény: $s : \{\text{attribútumok}\} \rightarrow \{\text{attr. értékkészlete}\}$

Egy R reláció ilyen függvények halmaza.

3. Gondolhatunk egy relációra úgy is, mint függvények halmazára:

Definíció. Egy sor = egy függvény: $s : \{\text{attribútumok}\} \rightarrow \{\text{attr. értékkészlete}\}$

Egy R reláció ilyen függvények halmaza.

Így tényleg nem számít a sorrend, se a sorok között, se az attribútumok között.

3. Gondolhatunk egy relációra úgy is, mint függvények halmazára:

Definíció. Egy sor = egy függvény: $s : \{\text{attribútumok}\} \rightarrow \{\text{attr. értékkészlete}\}$

Egy R reláció ilyen függvények halmaza.

Így tényleg nem számít a sorrend, se a sorok között, se az attribútumok között.

Nincs két azonos sor.

3. Gondolhatunk egy relációra úgy is, mint függvények halmazára:

Definíció. Egy sor = egy függvény: $s : \{\text{attribútumok}\} \rightarrow \{\text{attr. értékkészlete}\}$
Egy R reláció ilyen függvények halmaza.

Így tényleg nem számít a sorrend, se a sorok között, se az attribútumok között.

Nincs két azonos sor.

Például:

R_1 -ben: 1. sor: $A_1 \rightarrow 1; A_2 \rightarrow y;$

3. Gondolhatunk egy relációra úgy is, mint függvények halmazára:

Definíció. Egy sor = egy függvény: $s : \{\text{attribútumok}\} \rightarrow \{\text{attr. értékkészlete}\}$
Egy R reláció ilyen függvények halmaza.

Így tényleg nem számít a sorrend, se a sorok között, se az attribútumok között.
Nincs két azonos sor.

Például:

R_1 -ben: 1. sor: $A_1 \rightarrow 1; A_2 \rightarrow y;$

Jelölés:

Definíció. *Relációs séma:* $R(A_1, \dots, A_n)$, ahol R a reláció neve, az A_i -k pedig az attribútumok nevei.

3. Gondolhatunk egy relációra úgy is, mint függvények halmazára:

Definíció. Egy sor = egy függvény: $s : \{\text{attribútumok}\} \rightarrow \{\text{attr. értékkészlete}\}$
Egy R reláció ilyen függvények halmaza.

Így tényleg nem számít a sorrend, se a sorok között, se az attribútumok között.
Nincs két azonos sor.

Például:

R_1 -ben: 1. sor: $A_1 \rightarrow 1; A_2 \rightarrow y;$

Jelölés:

Definíció. *Relációs séma:* $R(A_1, \dots, A_n)$, ahol R a reláció neve, az A_i -k pedig az attribútumok nevei.

Például: Személy(Vezetéknév, Keresztnév, Neme, Végzettsége)

3. Gondolhatunk egy relációra úgy is, mint függvények halmazára:

Definíció. Egy sor = egy függvény: $s : \{\text{attribútumok}\} \rightarrow \{\text{attr. értékkészlete}\}$
Egy R reláció ilyen függvények halmaza.

Így tényleg nem számít a sorrend, se a sorok között, se az attribútumok között.
Nincs két azonos sor.

Például:

R_1 -ben: 1. sor: $A_1 \rightarrow 1; A_2 \rightarrow y;$

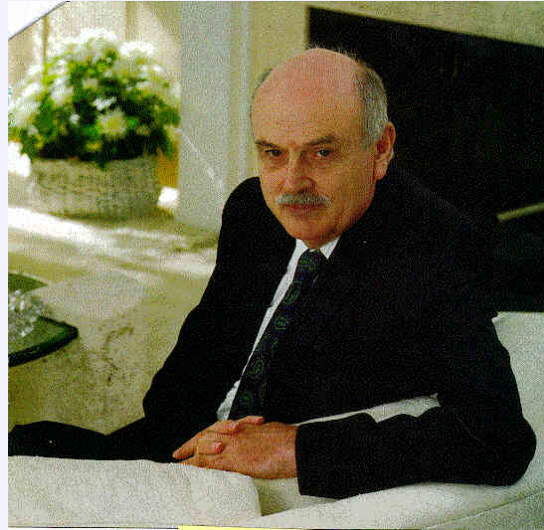
Jelölés:

Definíció. *Relációs séma:* $R(A_1, \dots, A_n)$, ahol R a reláció neve, az A_i -k pedig az attribútumok nevei.

Például: Személy(Vezetéknév, Keresztnév, Neme, Végzettsége)

Gyakorlatban azért mégis rögzítünk egy sorrendet, azt, amelyikben felsoroljuk az attribútumokat.

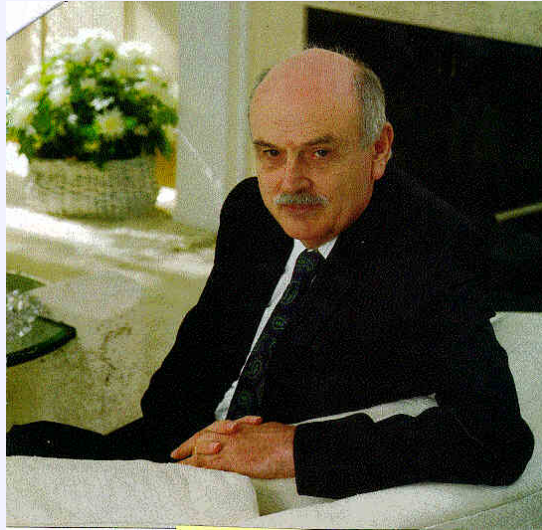
Relációs modell

Edgar F. Codd, (1932–)

1970-es cikk: *A Relational Model of Data for Large Shared Data Banks*

Relációs modell

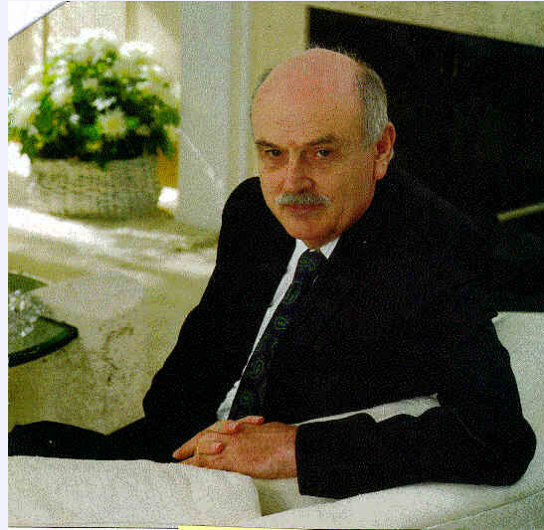

Edgar F. Codd, (1932–)

1970-es cikk: *A Relational Model of Data for Large Shared Data Banks*

Teljes adatmodell: nem csak azt mondja meg hogyan írok le, hanem vannak **műveletek** is.

Relációs modell

Edgar F. Codd, (1932–)

1970-es cikk: *A Relational Model of Data for Large Shared Data Banks*

Teljes adatmodell: nem csak azt mondja meg hogyan írok le, hanem vannak **műveletek** is.

Ezeket a műveleteket relációkra alkalmazhatom és így újabb relációkat kapok majd.

A relációs algebra alpműveletei

- Halmazműveletek (bármilyen halmazra mennének)
 - ★ unió: \cup
 - ★ különbség: \setminus
 - ★ szorzat: \times

A relációs algebra alpműveletei

- Halmazműveletek (bármilyen halmazra mennének)
 - ★ unió: \cup
 - ★ különbség: \setminus
 - ★ szorzat: \times
- Relációs műveletek (ezek már kihasználják, hogy itt relációkról van szó)
 - ★ vetítés, projekció: π
 - ★ kiválasztás, szelekció: σ

A relációs algebra alpműveletei

- Halmazműveletek (bármilyen halmazra mennének)
 - ★ unió: \cup
 - ★ különbség: \setminus
 - ★ szorzat: \times
- Relációs műveletek (ezek már kihasználják, hogy itt relációkról van szó)
 - ★ vetítés, projekció: π
 - ★ kiválasztás, szelekció: σ

Ezek mind tiszta műveletek: reláció \rightarrow reláció

A relációs algebra alpműveletei

- Halmazműveletek (bármilyen halmazra mennének)
 - ★ unió: \cup
 - ★ különbség: \setminus
 - ★ szorzat: \times
- Relációs műveletek (ezek már kihasználják, hogy itt relációról van szó)
 - ★ vetítés, projekció: π
 - ★ kiválasztás, szelekció: σ

Ezek mind tiszta műveletek: reláció \rightarrow reláció

\Rightarrow gond nélkül egymásba ágyazhatók

Műveletek

Unió

- R, S relációk $\Rightarrow R \cup S =$ sorai vagy R vagy S sorai

Műveletek

Unió

- R, S relációk $\Rightarrow R \cup S =$ sorai vagy R vagy S sorai
Azonos sorok csak egyszer szerepeljenek.

Műveletek

Unió

- R, S relációk $\Rightarrow R \cup S =$ sorai vagy R vagy S sorai
Azonos sorok csak egyszer szerepeljenek. (Gyakorlatban néha lehetnek azonos sorok.)

Műveletek

Unió

- R, S relációk $\Rightarrow R \cup S =$ sorai vagy R vagy S sorai
Azonos sorok csak egyszer szerepeljenek. (Gyakorlatban néha lehetnek azonos sorok.)
- csak akkor alkalmazható, ha R és S oszlopszáma egyenlő

Műveletek

Unió

- R, S relációk $\Rightarrow R \cup S =$ sorai vagy R vagy S sorai
Azonos sorok csak egyszer szerepeljenek. (Gyakorlatban néha lehetnek azonos sorok.)
- csak akkor alkalmazható, ha R és S oszlopszáma egyenlő
- nem feltétlenül örököl típusokat vagy attribútum neveket

Műveletek

Unió

- R, S relációk $\Rightarrow R \cup S =$ sorai vagy R vagy S sorai
Azonos sorok csak egyszer szerepeljenek. (Gyakorlatban néha lehetnek azonos sorok.)
- csak akkor alkalmazható, ha R és S oszlopszáma egyenlő
- nem feltétlenül örököl típusokat vagy attribútum neveket
- Példa:

R	A	B
	a	a
	a	c
	b	a

S	A	C
	a	a
	a	d
	a	c
	b	b

Műveletek

Unió

- R, S relációk $\Rightarrow R \cup S =$ sorai vagy R vagy S sorai
Azonos sorok csak egyszer szerepeljenek. (Gyakorlatban néha lehetnek azonos sorok.)
- csak akkor alkalmazható, ha R és S oszlopszáma egyenlő
- nem feltétlenül örököl típusokat vagy attribútum neveket
- Példa:

R	A	B
	a	a
	a	c
	b	a

S	A	C
	a	a
	a	d
	a	c
	b	b

$R \cup S$	A	$(R \cup S)_2$
	a	a
	a	c
	b	a
	a	d
	b	b

Műveletek

Különbség

- R, S relációk $\Rightarrow R \setminus S = R$ azon sorai, amelyek S -ben nem szerepelnek

Műveletek

Különbség

- R, S relációk $\implies R \setminus S = R$ azon sorai, amelyek S -ben nem szerepelnek
- nincs kompatibilitási követelmény (Ha pl. különböző az oszlopszám, nem szerepelhetnek azonos sorok úgysem. Ekkor $R \setminus S = R$)

Műveletek

Különbség

- R, S relációk $\implies R \setminus S = R$ azon sorai, amelyek S -ben nem szerepelnek
- nincs kompatibilitási követelmény (Ha pl. különböző az oszlopszám, nem szerepelhetnek azonos sorok úgysem. Ekkor $R \setminus S = R$)
- Az eredmény örökli R típusait és attribútum neveit (mert $R \setminus S \subseteq R$)

Műveletek

Különbség

- R, S relációk $\Rightarrow R \setminus S = R$ azon sorai, amelyek S -ben nem szerepelnek
- nincs kompatibilitási követelmény (Ha pl. különböző az oszlopszám, nem szerepelhetnek azonos sorok úgysem. Ekkor $R \setminus S = R$)
- Az eredmény örökli R típusait és attribútum neveit (mert $R \setminus S \subseteq R$)
- Példa:

R	A	B
	a	a
	a	c
	b	a

S	A	C
	a	a
	a	d
	a	c
	b	b

Műveletek

Különbség

- R, S relációk $\Rightarrow R \setminus S = R$ azon sorai, amelyek S -ben nem szerepelnek
- nincs kompatibilitási követelmény (Ha pl. különböző az oszlopszám, nem szerepelhetnek azonos sorok úgysem. Ekkor $R \setminus S = R$)
- Az eredmény örökli R típusait és attribútum neveit (mert $R \setminus S \subseteq R$)
- Példa:

R	A	B
	a	a
	a	c
	b	a

S	A	C
	a	a
	a	d
	a	c
	b	b

$R \setminus S$	A	B
	b	a

Műveletek

Szorzat (direkt szorzat, Descartes szorzat)

- $R(A_1, \dots, A_k), S(B_1, \dots, B_l)$ k ill. l attribútumos relációk $\implies R \times S =$ egy $k + l$ attribútumos reláció, R minden sora mögé odatesszük S minden sorát, minden lehetséges módon.

Műveletek

Szorzat (direkt szorzat, Descartes szorzat)

- $R(A_1, \dots, A_k), S(B_1, \dots, B_l)$ k ill. l attribútumos relációk $\implies R \times S =$ egy $k + l$ attribútumos reláció, R minden sora mögé odatesszük S minden sorát, minden lehetséges módon.
Ha R -nek n sora van S -nek m sora $\implies R \times S$ -nek nm sora van

Műveletek

Szorzat (direkt szorzat, Descartes szorzat)

- $R(A_1, \dots, A_k), S(B_1, \dots, B_l)$ k ill. l attribútumos relációk $\implies R \times S =$ egy $k + l$ attribútumos reláció, R minden sora mögé odatesszük S minden sorát, minden lehetséges módon.
Ha R -nek n sora van S -nek m sora $\implies R \times S$ -nek nm sora van
- nincs kompatibilitási követelmény

Műveletek

Szorzat (direkt szorzat, Descartes szorzat)

- $R(A_1, \dots, A_k), S(B_1, \dots, B_l)$ k ill. l attribútumos relációk $\implies R \times S =$ egy $k + l$ attribútumos reláció, R minden sora mögé odatesszük S minden sorát, minden lehetséges módon.
Ha R -nek n sora van S -nek m sora $\implies R \times S$ -nek nm sora van
- nincs kompatibilitási követelmény
- Az eredmény lényegében örökli R és S típusait és attribútum neveit, esetleg át kell nevezni.

- Példa:

<i>R</i>	<i>A</i>	<i>B</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>
	<i>b</i>	<i>a</i>

<i>S</i>	<i>A</i>	<i>C</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>
	<i>a</i>	<i>d</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>
	<i>b</i>	<i>b</i>

• Példa:

<i>R</i>	<i>A</i>	<i>B</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>
	<i>b</i>	<i>a</i>

<i>S</i>	<i>A</i>	<i>C</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>
	<i>a</i>	<i>d</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>
	<i>b</i>	<i>b</i>

$R \times S$	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>A'</i>	<i>C</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>d</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>c</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>b</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>	<i>a</i>	<i>a</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>	<i>a</i>	<i>d</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>	<i>a</i>	<i>c</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>	<i>b</i>	<i>b</i>
	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>
	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>d</i>
	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>c</i>
	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>b</i>

- Példa:

<i>R</i>	<i>A</i>	<i>B</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>
	<i>b</i>	<i>a</i>

<i>S</i>	<i>A</i>	<i>C</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>
	<i>a</i>	<i>d</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>
	<i>b</i>	<i>b</i>

$R \times S$	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>A'</i>	<i>C</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>d</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>c</i>
	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>b</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>	<i>a</i>	<i>a</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>	<i>a</i>	<i>d</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>	<i>a</i>	<i>c</i>
	<i>a</i>	<i>c</i>	<i>b</i>	<i>b</i>
	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>
	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>d</i>
	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>c</i>
	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>b</i>

Az unió és különbség könnyű művelet, a szorzat nehezebb. Vigyázni kell mennyit használjuk.

Műveletek

Vetítés

- $R(A_1, \dots, A_l)$ alakú reláció $\implies \pi_{A_{i_1}, \dots, A_{i_n}}(R)$
 R vetítése A_{i_1}, \dots, A_{i_n} -re (fontos a sorrend)

Műveletek

Vetítés

- $R(A_1, \dots, A_l)$ alakú reláció $\implies \pi_{A_{i_1}, \dots, A_{i_n}}(R)$
 R vetítése A_{i_1}, \dots, A_{i_n} -re (fontos a sorrend) \implies
Veszem az oszlopokat ebben a sorrendben, a többit eldobom és a többszörös sorokat is eldobom.

Műveletek

Vetítés

- $R(A_1, \dots, A_l)$ alakú reláció $\implies \pi_{A_{i_1}, \dots, A_{i_n}}(R)$
 R vetítése A_{i_1}, \dots, A_{i_n} -re (fontos a sorrend) \implies
Veszem az oszlopokat ebben a sorrendben, a többit eldobom és a többszörös sorokat is eldobom.
Egy oszlop akár többször is szerepelhet. \implies átnevezés
- nincs kompatibilitási követelmény (persze amire vetítünk az R -nek attribútuma kell, hogy legyen)

Műveletek

Vetítés

- $R(A_1, \dots, A_l)$ alakú reláció $\implies \pi_{A_{i_1}, \dots, A_{i_n}}(R)$
 R vetítése A_{i_1}, \dots, A_{i_n} -re (fontos a sorrend) \implies
Veszem az oszlopokat ebben a sorrendben, a többit eldobom és a többszörös sorokat is eldobom.
Egy oszlop akár többször is szerepelhet. \implies átnevezés
- nincs kompatibilitási követelmény (persze amire vetítünk az R -nek attribútuma kell, hogy legyen)
- Az eredmény örökli R típusait és attribútum neveit

Műveletek

Vetítés

- $R(A_1, \dots, A_l)$ alakú reláció $\Rightarrow \pi_{A_{i_1}, \dots, A_{i_n}}(R)$
 R vetítése A_{i_1}, \dots, A_{i_n} -re (fontos a sorrend) \Rightarrow
Veszem az oszlopokat ebben a sorrendben, a többit eldobom és a többszörös sorokat is eldobom.
Egy oszlop akár többször is szerepelhet. \Rightarrow átnevezés
- nincs kompatibilitási követelmény (persze amire vetítünk az R -nek attribútuma kell, hogy legyen)
- Az eredmény örökli R típusait és attribútum neveit
- Példa:

R	A	B	C
	a	b	2
	a	c	3
	b	c	4

Műveletek

Vetítés

- $R(A_1, \dots, A_l)$ alakú reláció $\Rightarrow \pi_{A_{i_1}, \dots, A_{i_n}}(R)$
 R vetítése A_{i_1}, \dots, A_{i_n} -re (fontos a sorrend) \Rightarrow
 Veszem az oszlopokat ebben a sorrendben, a többit eldobom és a többszörös sorokat is eldobom.
 Egy oszlop akár többször is szerepelhet. \Rightarrow átnevezés
- nincs kompatibilitási követelmény (persze amire vetítünk az R -nek attribútuma kell, hogy legyen)
- Az eredmény örökli R típusait és attribútum neveit
- Példa:

R	A	B	C
	a	b	2
	a	c	3
	b	c	4

$\pi_A(R)$	A
	a
	b

Műveletek

Vetítés

- $R(A_1, \dots, A_l)$ alakú reláció $\Rightarrow \pi_{A_{i_1}, \dots, A_{i_n}}(R)$
 R vetítése A_{i_1}, \dots, A_{i_n} -re (fontos a sorrend) \Rightarrow
 Veszem az oszlopokat ebben a sorrendben, a többit eldobom és a többszörös sorokat is eldobom.
 Egy oszlop akár többször is szerepelhet. \Rightarrow átnevezés
- nincs kompatibilitási követelmény (persze amire vetítünk az R -nek attribútuma kell, hogy legyen)
- Az eredmény örökli R típusait és attribútum neveit
- Példa:

R	A	B	C
	a	b	2
	a	c	3
	b	c	4

$\pi_A(R)$	A
	a
	b

$\pi_{C,B,B}(R)$	C	B	B
	2	b	b
	3	c	c
	4	c	c

Műveletek